

VALERIU MARINESCU
PREDAREA-ÎNVĂȚAREA
LIMBII ȘI LITERATURII ROMÂNE
ÎN GIMNAZIU ȘI ÎN LICEU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MARINESCU, VALERIU

**Predarea-învățarea limbii și literaturii române
în gimnaziu și în liceu/ Valeriu Marinescu – București:**
Editura Fundației *România de Mâine*, București, 2007

Bibliogr.

176 p., 20,5 cm.

ISBN (13)978-973-725-754-3

371.3:821.135.1.09:313.3+373.5

371.3:811.135.1:373.3+373.5

© Editura Fundației *România de Mâine*, 2007

UNIVERSITATEA *SPIRU HARET*
FACULTATEA DE LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

VALERIU MARINESCU

**PREDAREA-ÎNVĂȚAREA
LIMBII ȘI LITERATURII ROMÂNE
ÎN GIMNAZIU ȘI ÎN LICEU**

EDITURA FUNDAȚIEI *ROMÂNIA DE MÂINE*
București, 2007

CUPRINS

<i>Prefață</i>	7
1. Importanța pregătirii pedagogice	11
2. Ora de limba și literatura română	18
2.1. Obiective	18
2.2. Lecția	24
2.3. Evenimentele unei lecții	25
2.4. Criterii de evaluare a eficienței unei lecții	26
2.5. Profilul profesorului de limba și literatura română	28
2.6. Tipuri și variante de lecții de limba și literatura română	33
3. Cerințele științifice și psihopedagogice ale organizării și desfășurării orelor de limba și literatura română	37
3.1. Principiul legăturii teoriei cu practica	38
3.2. Principiul luării în considerare a particularităților de vârstă ale elevilor (principiul respectării particularităților de vârstă ale elevilor)	41
3.3. Principiul accesibilității cunoștințelor	42
3.4. Principiul însușirii conștiente și active a cunoștințelor (princi- piul participării conștiente și active)	43
3.5. Principiul însușirii temeinice a cunoștințelor	44
3.6. Principiul intuiției (al legăturii dintre senzorial și rațional)	44
3.7. Principiul sistematizării și al continuității cunoștințelor	46
3.8. Principiul individualizării (al diferențierii învățării)	47
4. Cum alegem manualul de limba și literatura română?	48
5. Metode clasice și metode euristice în predarea-învățarea limbii și literaturii române	51
5.1. Expunerea	53
5.2. Studiul cu cartea	56
5.3. Conversația	59
5.4. Problematizarea	62
5.5. Asaltul de idei	65
5.6. Exercițiul	68
5.7. Algoritmizarea	75

5.8. Metodele demonstrative	76
5.9. Învățarea prin descoperire	78
5.10. Analiza lingvistică	81
5.10.1. Analiza fonetică	83
5.10.2. Analiza lexicală	83
5.10.3. Analiza morfologică	85
5.10.4. Analiza sintactică	85
5.10.5. Analiza ortografică	85
5.10.6. Analiza punctuației	88
5.10.7. Analiza stilistică	90
6. Metodologia instruirii la orele de literatură	93
6.1. Strategiile receptării	93
6.2. Limbajul comun și limbajul artistic	98
6.3. Literatura ca ficțiune	102
6.4. Literatura și psihologia	105
6.5. Stilistica didactică	106
6.6. Predarea-învățarea metaforei	108
6.7. Etapele procesului de studiere a literaturii	111
6.8. Modelul structural al studiului literaturii în clasele V – VIII	115
7. Cursurile opționale	134
8. Evaluarea cunoștințelor	141
8.1. Evaluarea – componente, funcții, cerințe	141
8.2. Forme de evaluare	143
8.3. Clasificarea itemilor	146
8.4. Modele pentru probele de evaluare scrisă	148
8.5. Glosar minimal de termeni de evaluare	160
Bibliografie	162
Teste de autoevaluare	165

P R E F A Ț Ă

În România, profesionalizarea carierei didactice reprezintă principalul obiectiv al *Strategiei de dezvoltare a sistemului de formare inițială și continuă a personalului didactic și a managerilor din învățământul preuniversitar*, strategie elaborată de Direcția Generală pentru Educație Continuă, Formarea și Perfecționarea Personalului Didactic și adoptată de Ministerul Educației și Cercetării în politica sa educațională. În proiectarea acestui sistem, un rol important revine formării și dezvoltării competențelor necesare categoriilor de personal din învățământul preuniversitar, prin armonizarea programelor de formare inițială a cadrelor didactice cu programele de formare continuă a acestora.

Una dintre ramurile pedagogiei este, așa cum se știe, didactica generală, care se ocupă cu teoria generală a instrucției, cu sistemul de învățământ, cu formele de organizare, cu principiile, cu metodele, cu mijloacele, cu scopurile procesului instructiv și cu relațiile dintre pedagog/educator și elev. O didactică specială, particulară o reprezintă **metodica**, ea definind, indiferent de obiectul de învățământ, disciplina respectivă din punctul de vedere al condițiilor, al metodelor și al procedeelelor adecvate însușirii de către elevi a materiei. Didactica specialității Limba și literatura română are, fără îndoială, un statut de interdisciplinaritate.

Un concept-cheie în cadrul practicilor educaționale contemporane este cel de **curriculum**. În sens larg, el desemnează ansamblul proceselor educative și al experiențelor de învățare prin care trece elevul pe durata parcursului său școlar. În sens restrâns, „curriculum”-ul cuprinde ansamblul documentelor școlare în cadrul cărora se consemnează datele esențiale privind procesele educative și experiențele de învățare pe care școala le pune la dispoziția elevului: planurile-cadru de învățământ pentru clasele I-XIII (acestea stabilind ariile curriculare, obiectele de studiu și resursele de timp necesare abordării materiei), programele școlare (care stabilesc obiectivele-cadru, obiectivele de referință, conținuturile învățării, precum și standardele curriculare de performanță prevăzute pentru fiecare disciplină existentă în planurile-cadru de învățământ), ghiduri, norme metodologice și materiale-suport care descriu condițiile de aplicare și de monitorizare ale procesului curricular, manualele alternative. Pentru disciplina noastră de învățământ – Limba și literatura română –, structura curriculum-ului cuprinde: obiectivele

generale ale studiului limbii și literaturii române, obiectivele de referință și activitățile de învățare sugerate pentru atingerea acestora, conținuturile învățării (care sunt organizate în seturi de unități, urmărind domenii specifice, precum lectura diferitelor tipuri de texte, practica rațională și funcțională a limbii, elementele de construcție a comunicării).

Calitatea procesului educațional, reflectată atât în modul de concepere a curriculum-ului, cât și în procesul de predare-învățare-evaluare, trebuie privită ca o condiție de bază pentru realizarea *societății educaționale de mâine*. Iar despre această societate, nu vom putea vorbi decât dacă acordăm atenție maximă mijloacelor prin care ne impunem să realizăm educația elevilor. În acest sens, noua abordare educațională se distinge ca o metodă globală cu caracter de interdisciplinaritate, menită să stimuleze și să dezvolte, pe multiple planuri, personalitatea în curs de formare a elevului. Totodată, de efectele pozitive ale acestei noi abordări educaționale se bucură și celelalte elemente implicate: cadre didactice, părinți, unitatea de învățământ și procesul de învățământ în ansamblu. Astfel, cadrul didactic își lărgeste sfera preocupărilor, aprofundează cunoștințe și aplică metode noi; părinții se deprind să stimuleze și să sprijine interesul propriilor copii pentru cunoaștere și, în același timp, să fie alături de școală în demersul educațional pe care aceasta îl face; unitatea de învățământ reușește să realizeze unul dintre obiectivele majore ale reformei actuale din educație, respectiv reinserția școlii în comunitate; procesul de învățământ, la rândul lui, câștigă în rigoare științifică și devine mai flexibil, prin activitățile de tip integrat desfășurate cu elevii.

Lucrarea de față – *Predarea-învățarea limbii și literaturii române în gimnaziu și în liceu* – vizează ceea ce considerăm noi că este strict esențial sub aspectele teoretic și practic. Am urmărit ca ea să le fie de un real folos studenților care urmează modulul de pregătire psihopedagogică și metodică, proaspeților absolvenți de filologie, dar și profesorilor care vor să se înscrie la diferitele examene din învățământ: pentru obținerea unei suplینiri, pentru obținerea titularizării, pentru obținerea definitivatului sau a gradelor didactice II și I, pentru cursurile de perfecționare.

Unul dintre obiectivele majore urmărite de profesorul de limba și literatura română îl reprezintă formarea, la elevi, a deprinderii de a recepta, de a analiza și de a elabora (de a compune) un text cu înțeles. Am considerat util să dezbaterem această problemă, întrucât, în liceu, elevii nu mai studiază gramatica în sine, deci baza este literatura, iar în gimnaziu, mulți profesori pur și simplu nu știu să îi îndrume corect pe elevi în analiza unui text literar, reușind în schimb „performanța” să își plictisească de moarte discipolii și, în fond, să îi îndepărteze de literatură și de lectură în general. Opera literară este

un obiect de studiu, iar profesorul trebuie să cunoască principiile receptării acesteia, pentru a trezi gustul artistic al discipolilor săi și pentru a descoperi, împreună cu ei, inefabilul unui text. Astfel, învățarea trebuie să fie activă și să se extindă până la limita pe care elevul o stabilește, să îi ofere acestuia oportunitatea de a se exprima pe el însuși, să se găsească în concordanță cu interesele, nevoile și cultura elevului și să aibă o valoare diagnostică, devenind un bun prilej de testare și de verificare a capacităților intelectuale și a aptitudinilor creatoare ale elevului.

Întrucât disciplina *Limba și literatura română* se predă din clasa I până în ultima clasă de liceu și este, așa cum se știe, prima rubrică a oricărui catalog școlar, ne-am propus – fără să avem superstiția întregului – o prezentare, într-o formă cât mai accesibilă, a problemelor fundamentale ce țin de didactica acestei discipline de învățământ în contextul actual al reformei în educație.

Lector univ. dr. Valeriu MARINESCU

